

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישיית פרשת שמות תשע"ו לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תת"ק

פי כן אין החטא פוגם בו ית"ש, אלא בשמותיו הקדושים, דאם לא כן היה העונש על חטא בלי גבול, ולא היה מהני תשובה. ובישמח משה (פ' תשא עה"פ ה' ה') פירש בזה הכתוב (ישעיה נא-יב) אנכי אנכי הוא מנחמכם, מה שאני לעולם 'אנכי' ולא נפגם ולא נחסר ממנו מאומה, הוא מנחמכם, ולכן מהני תשובה. וזהו גם מה שאמר הכתוב (מלאכי ג-ו) 'כי אני ה' לא שניתני', לפי שאני הוי"ה לא נשתניתני בהחטא, על כן 'ואתם בני יעקב לא כליתם' ע"ש.

וּנְרָאָה דזהו שאמר הכתוב (תהלים כה-א) למען שמך ה' וסלחת לעוני כי רב הוא, והיינו כי אם היה החטא פוגם כביכול בה', אז לא היה מקום לבקש סליחה על פגיעתו, אבל היות כי החוטא פוגם רק בשמותיו הק', לכן 'למען שמך ה'', למען שהפגם נוגע רק לשמך, על כן אני יכול לבקש 'וסלחת לעוני', אם כי גם זה 'רב הוא', וגם על זה צריכין תיקונים עצומים, מכל מקום יש על כל פנים מקום לבקשת סליחה.

וּנְרָאָה ידוע מדברי האר"י ז"ל כי תכלית גלות מצרים היתה לתקן חטא אדם הראשון, וגם חטא דור המבול ודור הפלגה, שכולם באו בגלגול בנשמות ישראל במצרים. וכתב האר"י (בשער הפסוקים, ובלקוטי תורה פ' בא) דלכן נאמר (שמות יב-מ) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה, כי על ידי החטאים פגמו בשם 'אלקים', ובהיות שיש חמשה גבורות, הוצרכו להיות

וּרְאָה ה' כי סר לראות, ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה, ויאמר משה משה, ויאמר הנני (ג-ד). ויש לדקדק על כפל הלשון 'משה משה', והלא אפילו פעם אחת לא היה צריך לומר, כי לא היה שם אנשים אחרים אלא הוא, והיה יכול לדבר אליו בלי הזכרת שמו. - והנגינה בפסוק זה הוא, קדמא ואזלא רביעי, ובודאי יש בזה רמיזא דחכמתא.

וְעַתָּה לכה ואשלחך אל פרעה, והוצא את עמי בני ישראל ממצרים (ג-ז). במדרש (שמו"ר ג-ג) אמר רבי אלעזר לכה וודאית (הה"א שבסוף התיבה), לומר אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם ע"כ. ופירש בחידושי הרד"ל כלומר אליך ובך הדבר תלוי, ולא יתפרש לכה לשון הליכה כפשוטו, אלא פירושו לשון אליך, ואם כן שהיא לשון אליך, הה"א יתירה, שנכתב תמיד לך בלא ה' ע"ש. ואם כן צריך ביאור למה נכתב לכה באות ה'. וגם עצם הדבר צריך ביאור, הלא הרבה שלוחים למקום, ולמה אם אין משה גואלם, אין מי שיגאול אותם.

וּנְרָאָה דהנה ידוע כי האדם הישראלי במעשיו פועל גדולות ונצורות בשמים ממעל, כי יעקב חבל נחלתו (דברים לב-ט), שבכל נענוע למטה עושה רושם למעלה. הן בעשיית מצות הוא נותן כח למעלה, על דרך תנו עוז לאלקים (תהלים סח-לה), כשישראל עושין רצונו של מקום נותנין כח בפמליא של מעלה. וכמו כן להיפוך על ידי החטא הם מתישין כח של מעלה (איכ"ר א-לג). אמנם אף על

וכי ארציא את בני ישראל ממצרים, הלא עדיין לא הושלם הזמן של ה'אלקים', ה' פעמים אלקים. והשיב לו ה', כי אהיה עמך, עמך דייקא, שנרמז בשמך שאתה ראוי לתקן זאת. 'זוה לך האות', שיש בשמך אות יתירה על המספר של הארבעה שמות, ומטעם זה אנכי שלחתיך עכ"ד.

ולכן כאשר נתגלה ה' למשה שילך לגאול ישראל קודם שהשלימו התיקון של ה' פעמים אלקים, ויאמר משה משה, אמר לו ה', משה תתבונן בזה ששמך משה, שזה עולה במספר אחת על ד' פעמים אלקים, ולכן אתה דייקא נבחר להיות השליח לגאלם. ואמר לו, לכה ואשלחך אל פרעה, לך לפרעה, ורק לך אוכל לצוות את זאת, כפי מה שנרמז בשמך, ואם אין אתה גואלם אין אחר גואלם, כי אז יוצרכו לתיקון עוד ד' פעמים אלקים, ולא יגאלו. ולכן נרמז ועתה 'לכה' עם אות ה', לך ה', הרי צריכין לתקן ה' פעמים אלקים, ולא תיקנוה אלא פעם אחת, ולכן נצרך לזה 'משה' שעולה במספר יותר על ד' פעמים אלקים. ואם אין אתה גואלם אז נצרכים עוד שמ"ד שנה, ואין אחר גואלם.

*

אמנם מבואר עוד בדברי האר"י ז"ל (לקוטי תורה פ' שמות, ושער הכוונות פסח דרוש א' ד"ה ונחזור) כי הפגם היה גם בשם הוי"ה, והוצרכו להיות במצרים ר"ס שנה כמספר עשרה פעמים הוי"ה, שעולה בגמטריא ר"ס, וזהו שאמר הכתוב וירא ה' כי 'סר' לראות, שכפי ראות שכלו של משה צריכין תיקון לעשרה פעמים הוי"ה, ועדיין לא הגיע זמן גאולתם ע"כ.

והנה בחתם סופר (פ' וישב קפז:) כתב דהחשבון של עשרה פעמים הוי"ה, הוא על פי מה שכתוב בהגהות מיימונית (ה' תפלין פ"ג אות ה') בשם שימושא רבא, כי נוהגין לתפור י"ב תפירות בתפלין נגד י"ב שבטים, או עשר תפירות, כשתסיר יהודה שהוא שבט מלכות, ולוי שהוא שבט כהונה ע"כ. וכמו כן הוצרכו לתקן בגלות מצרים נגד עשרה שבטים הללו ע"ש. ויש לומר דבמצרים היה תיקון גם למכירת יוסף, וכמו שאמרו (שבת י:) שבשביל משקל שני

בגלות מצרים ת"ל שנה, לתקן בשעבודם ה' פעמים שם אלקים שעולה בגמטריא ת"ל. וכתב דלכן נזכר ה' פעמים שם אלקים בפסוקי פרשתנו, ותעל שועתם אל ה'אלקים מן העבודה, וישמע 'אלקים' את נאקתם, ויזכור 'אלקים' את בריתו וגו', וירא 'אלקים' את בני ישראל וידע 'אלקים' (ב-כג), לרמז על השיעבוד שהוצרכו לתקן בזה חמשה פעמים אלקים ע"ש.

והנה בספר לב אריה (ריש פ' וארא) הביא בשם המקובל הגדול מוה"ר אלחנן ז"ל, כי באמת לא היה קישוי שיעבוד במצרים רק פ"ו שנה משנולדה מרים שנקראת על שם המרור (ילקוט ריש פ' שמות), והוא כנגד שם 'אלקים' אחד, וריחם עליהם ה' שלא השלימו שם את שאר הארבעה פעמים אלקים שהוצרכו לתקן. ולכן מתחלה כתיב, ותעל שועתם אל ה'אלקים, ה' אלקים, מן העבודה, שאין בכוחם לסבול עוד להשלים כל התיקון, לכן וישמע אלקים את נאקתם וכו', הזכיר שוב ד' פעמים אלקים, שלא יצטרכו להשלים תיקון זה במצרים. ולכן תיקנו לשתות ארבע כוסות בליל פסח (פסחים צט:), כנגד ארבעה לשונות גאולה, כי כו"ס בגמטריא אלקי"ם, והקב"ה גאלם שלא הוצרכו להשלים שם התיקון על ארבעה פעמים אלקים עכ"ד.

וזהו שרימז ה' למשה כאשר רצה לשלחו לגאול את ישראל, ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה ויאמר משה משה, והנגינה קדמא ואולא מונח רביעי, שהגם שעדיין לא הגיע זמן גאולתם, שלא תיקנו שם אלקים רק פעם אחת, מכל מקום קדמא ואולא, הנני מקדם לגאלם ללכת לצאת ממצרים, ואם כי צריכין עוד תיקון לארבעה פעמים אלקים שלא תיקנו, 'מונח רביעי', כעת יהיה מונח הצדה תיקון של ארבעה אלקים, והנני שולח אותך לגאול אותם.

וכתב שם שוב, כי משה רבינו בקדושתו המתיק את שאר הארבעה פעמים של אלקים, שזה עולה ביחד מספר שמ"ד, ושמו של 'משה' הוא מספר אחד יותר על ד' פעמים אלקים, וזה בא לרמז על כחו שהוא יפה להתגבר ולהמתיק הארבעה גבורות שנשארו. וזהו שאמר הכתוב (ג-א) ויאמר משה אל ה'אלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה

סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים ע"ש. ובחטא זה היה עשרה שבטים, חוץ מיוסף ובנימין, ועל כן הוצרכו לתקן שם עשרה פעמים שם הוי"ה. ואם כן לתיקון שם הוי"ה היו צריכין להיות עוד חמשים שנה בגלות עד ר"ס שנה.

זבזה יתבאר מה שאמר משה לה', והן לא יאמינו לי, ולא ישמעו בקולי, כי יאמרו לא נראה אליך הוי"ה (ד-ב). ולכאורה יש בזה כפל לשון, דבודאי אם לא מאמינים לו, אין שום סיבה אלא משום שיאמרו שלא נראה אליו ה'. אך לפי מה שנתבאר הכוונה, כי בני ישראל יאמרו למשה, הלא גלות מצרים הוא לתקן עשרה פעמים הוי"ה, שהם ר"ס שנה, ואנו בגלות כעת רק ר"י שנה, ויאמרו למשה וכי לא נראה אליך הוי"ה, וכי לא נגלה אליך שגלות מצרים תלוי בהתיקון של שם הוי"ה, ועדיין לא הגיע זמנו.

היוצא לנו מזה כי ישראל במצרים לא השלימו את התיקון, הן הפגם של שם אלקים, לא נתקן רק פעם אחת, בפ"ו שנה של קישוי השיעבוד, והן הפגם של שם הוי"ה, חסר עוד חמשים שנה לתיקונם. ועל זה אמר הכתוב, ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה, וכי אוציא את בני ישראל ממצרים, ורימו בזה, שאמר משה אל ה'אלקים, הלא יש לתקן ה' פעמים אלקים, 'מי' אנכי כי אלך אל פרעה, וגם משם הוי"ה צריכין לתיקון עוד חמשים שנה מספר 'מי', ואיך אוכל להוציאם ממצרים. ועל זה בא התשובה בהוציאך את העם מצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, שדבר זה יתוקן במתן תורה, ושם תעבדון (תעבדו נ) את ה'אלקים, עבודת הנ' שנה להשלים תיקון שם הוי"ה, ואת ה' פעמים אלקים, יתוקן במה שתעבדון את האלקים על ההר הזה.

וביאור הדברים נראה, דאיתא במשנה (אבות ג-ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, וביאר בישמח משה בפרשתינו (בד"ה במדרש) דבאמת מצינו ברבי שמעון בן יוחאי וחבריו, שתורתן אומנתן ולא עשו שום השתדלות כלל למזונם,

ורשב"י אמר אפשר אדם זורע בשעת זריעה וכו' תורה מה תהא עליה (ברכות לה:), ולכאורה הרי כך נגזרה מן השמים בזעת אפיק תאכל לחם. וכתב ד'לחם' יש לו עוד פירושו, לחם התורה, כדכתיב (משלי ט-ה) לכו לחמי בלחמי, אשר אין התורה נקנית אלא ביגיעה, ואין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות טג:). ולכן אף שהגזירה והקנס נקנס על כל בני אדם, אותן שתורתן אומנתן נתקיים בהו הגזירה בעמל התורה, ושוב אין צריכין להשתדלות לטרפם. וההיפוך באלו שפורקין לגמרי עול התורה מעל צוארם, צריכין ליגע בהשתדלות טרפם מכח הגזירה. וזהו שאמרו (סנהדרין צט:): כי אדם לעמל יולד (איוב ה-ז), איני יודע לאיזה עמל וכו', כי הבחירה ביד כל אחד באיזה עמל שיבחר. והמקבל עליו עול תורה במילואו מעבירין ממנו לגמרי עול דרך ארץ, וההיפוך בהפורק ע"כ. הרי לנו שכל עמל שנגזר על האדם בחייו, יוכל להחליף עמל זה בעמלה של תורה, ולעומת זה פורקין מעמל הגשמי המוטל עליו.

וי"ש להוסיף, כי עצם עבודת ה' היא עמל גדול להאדם, לפרוש עצמו מתאוות העולם, ולעשות עוד גדרים וסייגים לזה, ולקיים ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, להרחיק עצמו ולענות נפשו מהדברים שלבו של אדם מחמדתן. ולדוגמא שמירת העינים, חוץ ממה שהוא גדר על העתיד שלא יבא לידי הרהור עבירה, הרי בעצם היא עמל ועינוי על האדם, והרי זה גם תיקון על מה שכבר פגם, כמו שאר עינויים המזככים את הנפש החוטאת.

זבזה מובן מה דאיתא במדרש (שמו"ר ה-טז) דמלאכת שיעבוד מצרים לא היתה על שבטו של לוי, ותדע לך שהרי משה ואהרן יוצאים ובאים שלא ברשות (רש"י ה-ד). ולכאורה הרי הגזירה של השיעבוד היתה שוה לכל ישראל, ובמה יצאו שבט לוי שנפטרו ממלאכת השיעבוד. אך המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, והם ישבו ועסקו בתורה כל ימיהם. והיו זהירים גם במצרים במצות ה', כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו (דברים לג-ט), דקאי על מצות מילה שנקרא 'אמרתך', כמו שנאמר (תהלים קיט-קסב) שש אנכי על 'אמרתך' (שבת קל:). ולא רק

חז"ל (קידושין ל): אמר הקב"ה להם לישראל, בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, שנאמר (בראשית ד-ז) הלא אם תטיב שאת, ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו, שנאמר (שם) לפתח חטאת רובץ ע"כ. ואמרו (שם) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ, שנאמר (ירמיה כג-ט) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע ע"ש.

אמנם אנו רואים שגם בעוסקי תורה מתגבר עליהם יצרם בכל יום, ולמה אין התורה מגני ומצלי עליהם. ובפשטות הכוונה שבלי התורה היתה היצר מתגבר עליהם עוד יותר, וקדושת התורה מצלי עליהם שלא יהיו גרועים יותר. אך יש לומר כי חשיבות התורה היא רק כאשר לומדים אותה בטהרה, וכמו שדרשו (יומא עב.) יראת ה' טהורה עומדת לעד (תהלים יט-ז), זה הלומד תורה בטהרה ע"ש. ואז באמת התורה מגנא ומצלא, אבל כאשר חסר ממנה הטהרה, הגם שדברי תורה אין מקבלין טומאה (ברכות כב.), אבל אין בכחה לבטל כח היצר מן האדם. והנה התורה הקדושה היא אש, וכמו שנאמר (דברים לג-ב) מימינו אש דת למו. והסנה רומז על מי שעדיין לא תיקן מעשיו להיות עץ עושה פרי. ומשה רבינו עומד ורואה איך הסנה בוער באש, שהאדם הסנה שקוע בתורה, ואין התורה עושה רושם עליו, והסנה איננו אוכל, והוא שואל מדוע לא יבער הסנה, הלא בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ולמה לא פועל עליו התורה שיתעלה יותר ויכלה הסנה. ועל זה בא התשובה ברמז, מדוע לא יבער הסנה ראשי תיבות מילה, הסיבה לזה הוא כי אין לומדים תורה בטהרה, וחסר קדושת התורה במחשבה דיבור ומעשה, ולכן הסנה עומדת במקומה ואיננו אוכל.

שקיימו המצוה למול את בניהם, אלא גם 'בריתך ינצורו', ששמרו קדושת הברית גם אחר זה. והעמל שהוא של עול תורה, עלתה להם במקום העינוי במצרים, שהם נתענו להתנהג בקדושה בתוך עם שטופי זמה.

וזהו שאמר ה' למשה, אין הכי נמי שעדיין לא תיקנו במצרים הפגם בהעינוי של קישוי השיעבוד, אבל השאר יתקנו אחר זה, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, שיקבלו עול תורה בההר הזה, והעמל והעינוי בקבלת עול תורה ומצותיה, צער זה ישלים העמל של העבודה שנחסר להם מגלות מצרים.

ובאמת גם כפשוטו, הא דיצאו ישראל קודם הזמן, כי העמל שהיה להם במצרים, היתה אצלם כפולה, כי חוץ מהעבודה בחומר ובלבנים, היה להם גם עינוי הנפש וצער פנימי, שאי אפשר להם לבלות זמנם בתורה ועבודה, לישב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות על עבודת ה', ואם כן הצער שלהם היתה בכפליים, וכמו שפירשו בפרשתנו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה (שמות כג), אשר שועתם אל האלקים, שלא ניתן להם לעבוד את ה', עלתה למעלה ראש יותר ממה שאנחו מן העבודה הגשמית, ובזה נשלם הזמן של הארבע מאות שנה, כי בהעינוי הכפול של מאתיים שנה נשלם כל הזמן.

*

ואמר הכתוב, וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל, ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה, מדוע לא יבער הסנה (ג-ב). ונרמז כאן 'מילה' בראשי תיבות מ'דוע ל'א י'בער ה'סנה. ונראה כי הנה אמרו

הגליון הזה נתנדב על ידי			
מזה"ר ר' חיים ניסן טויבער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בתו למזל טוב	לעילוי נשמת הרבנית הצדיקת מרת רבקה לאה ב"ר משה ארי ע"ה אשת כ"ק הגה"צ רבי משה מרדכי פאללאק זצוק"ל - אב"ד וואדקערט נפטר יום טבת תשע"א לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.	הרה"ג ר' בנימין פאפלאנאש שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בנו למזל טוב	
מזה"ר ר' שניאור זלמן ברוין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מזה"ר ר' משה יעקב קליין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מזה"ר ר' חיים צבי שטיינבערג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מזה"ר ר' הלל פישמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב